

Članak Prvog zamjenika visokog predstavnika Donalda Haysa: “Raščistiti stanje u bosanskohercegovačkoj privredi”

U toku 2003. godine specijalni revizor je donio niz detaljnih izvještaja o radu javnih preduzeća, u kojima su navedeni slučajevi prevare, krađe i rasipnog trošenja koji su građane BiH koštali milione KM. Bilo je slučajeva sasvim jasne pljačke, u kojima se obogatilo nekoliko pojedinaca, te još više slučajeva institucionalizirane neefikasnosti i nekompetentnosti.

U mnogim slučajevima ugovori su dodjeljivani na osnovu ličnih ili političkih veza – i naravno to se radilo na račun građana. Kada razmislite o činjenici da veća javna preduzeća u BiH svake godine sklapaju ugovore u milionskim iznosima, onda je i cijena koju građani za to plaćaju milionska. Cijena robe lošeg kvaliteta i usluga, od kojih je koristi imala tek nekolicina pojedinaca.

Zato što se javnim preduzećima nije dobro rukovalo, bilo iz ličnih ili iz političkih interesa, njihov rad nije urodio onim pozitivnim posljedicama za društvo u cjelini koje su trebali (i koje trebaju) imati. Javna preduzeća treba da budu pogonska snaga za ekonomski rast. Upravo ona obezbjeđuju posao za mala i srednja preduzeća. Ukoliko javna preduzeća uspješno posluju, onda ekonomija u cjelini postaje uspješna. Ona su izlog zemlje – ukoliko su efikasna, ukoliko uspiju izgraditi zdrav i pozitivan ugled u inostranstvu, time počinju izgrađivati pozitivnu sliku o cijeloj zemlji, a to donosi više investicija, što znači i više radnih mjesta.

No, do te pozitivne evolucije u Bosni i Hercegovini nije došlo.

Do toga nije došlo jer, umjesto da se javna preduzeća smatraju pokretačima razvoja, na njih se gleda kao na zlatne koke za pojedince i političare.

To iskrivljuje njihovu ulogu i osiromašuje zemlju.

Budimo jasni. Nisu svi direktori bosanskohercegovačkih javnih preduzeća loši. Specijalni revizor je naišao na direktore koji su nastojali svoje odjele voditi pošteno i efikasno – ali na njima je bio ogroman teret, oni jednostavno nisu imali one instrumente koji su im trebali da raščiste situaciju.

Vaše vlade su opredijeljene da to promijene i vrlo skoro, ukoliko ispune svoja javna obećanja, poštteni direktori u javnim preduzećima u BiH dobiće mehanizme koji su im potrebni da promijene situaciju u svojim preduzećima i da ona počnu raditi u interesu javnosti.

U oktobru prošle godine, premijeri Terzić, Hadžipašić i Mikerević su se obavezali da će donijeti paket zakona koji će staviti tačku na raširene greške u rukovođenju, na koje je skrenuo pažnju specijalni revizor. Riječ je o sljedećih pet zakona:

- Okvirni zakon o reviziji i računovodstvu BiH
- Zakon o javnoj nabavci BiH
- Zakon o registraciji preduzeća BiH
- entitetski zakoni o investiranju javnih sredstava
- entitetski zakoni o javnim preduzećima.

Zakoni o javnim preduzećima, investiranju javnih sredstava i javnoj nabavci imaju zajednički princip da javna preduzeća treba da primjenjuju iste standarde i istu praksu kao i privatna. Njih treba voditi u korist njihovih vlasnika i u korist potrošača. A u slučaju javnih preduzeća, upravo vi ste i vlasnici i potrošači.

To znači da najviši rukovodioci moraju biti odgovorni za svoje postupke. To, na primjer, znači, da ne može biti beskamatnih, kratkoročnih kredita koji se daju prijateljima i rodbini (ili samima sebi).

Premijeri su se u oktobru dogovorili da pokrenuo rad na ovim zakonima, te da im daju javnu podršku kada nacrti zakona koje pripreme domaći i međunarodni eksperti budu prezentirani, što je učinjeno početkom decembra.

Od tada se ovi zakoni nalaze na “razmatranju” u ministarstvima.

Žao mi je što moram reći da ministarstva koja su nadležna za nadzor rada većine javnih preduzeća – ministri finansija, energije, saobraćaja i telekomunikacija – nisu pokazali isti entuzijazam za ove zakone kao njihovi premijeri u oktobru.

No sada je došlo vrijeme da vlade počnu djelovati, i to u vašem interesu.

Pomenuti zakoni zaštititiće građane BiH od korupcije i posljedica lošeg upravljanja.

Oni će javnim preduzećima u Bosni i Hercegovini pomoći da počnu djelovati kao pravi pokretači razvoja – onog razvoja koji može donijeti nova radna mjesta.

U sljedećih nekoliko sedmica morate zahtijevati od parlamenta da čuje vaš glas, glas koji od vlade traži da dobro radi svoj posao i da donese ove zakone. Ukoliko vidite da su članovi vlada i političkih stranaka nespremni da daju svoju podršku ovim zakonima, za to može postojati samo jedan razlog: draže im je da se stvari odvijaju kao što su se do sada odvijale. A to znači da vi plaćate a da oni profitiraju.

Ukoliko vlada želi raditi u vašu korist, mora saslušati vaš stav. Pozivam medije da otvore javni dijalog o ovom pitanju i posvete više pažnje ovom procesu. To može pomoći da se

promijeni stav, a to je, u krajnjoj liniji, jednako važno kao i promjena zakona. Ovo nije usko političko pitanje. To nije nešto što dotiče samo šačicu vodećih rukovodioca. Govorimo o preduzećima koja pripadaju građanima – a ne političarima ili rukovodiocima. Govorimo o ekonomiji u cjelini – a ekonomska situacija diktira kako će građani živjeti.

Pošteni i efikasni rukovodioci u javnim preduzećima u Bosni i Hercegovini podržavaju ovaj paket reformi. Vrijeme je da i ti poštteni rukovodioci, kao i njihove kolege u preduzećima i građani u cjelini vide sličnu podršku u redovima ministara i parlamentaraca. To će zaista biti početak revolucije.